

Gebruik van medicijnen in het verkeer – de ervaring van patiënten

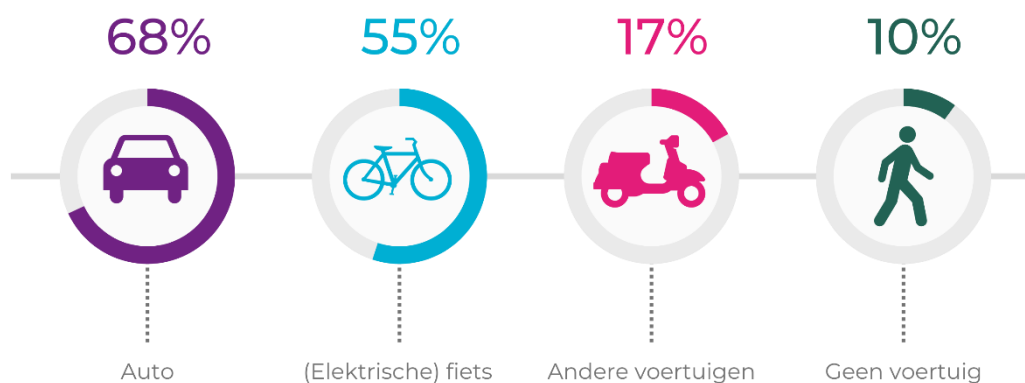
Inleiding

Voor de Dag van Verantwoord Medicijngebruik - die dit jaar in het teken staat van geneesmiddelen en verkeer - hebben we ons patiëntenpanel gevraagd naar hun gebruik van medicijnen in het verkeer. In de online vragenlijst vroegen we of deelnemers medicijnen gebruiken op voorschrift van een dokter en of zij daarmee mogen rijden. We stelden ook de vraag of ze dit advies hebben opgevolgd. Daarnaast stelden we vragen over de voorlichting die zij van hun dokter of apotheker hebben gekregen over hun medicijnen en rijvaardigheid. Het patiëntenpanel bestaat uit ongeveer 2.800 deelnemers.

Medicijnen kunnen invloed hebben op je rijvaardigheid. Daarom zegt de [Wegenverkeerswet](#) dat je geen voertuigen mag besturen als je onder invloed bent van een medicijn dat je rijvaardigheid vermindert. Een voertuig kan zijn een fiets, bromfiets, gehandicapt voertuig, motorvoertuig, tram of wagen. Voor sommige medicijnen geldt dat je er tijdelijk niet mee mag rijden, bijvoorbeeld een aantal dagen na het starten. Voor andere medicijnen geldt dat je er ook na verloop van tijd niet mee mag rijden. Artsen en apothekers geven voorlichting over het gebruik van medicijnen in het verkeer en kunnen kijken of er alternatieven zijn. Op www.rijveiligmetmedicijnen.nl kun je opzoeken of je met een medicijn mag rijden.

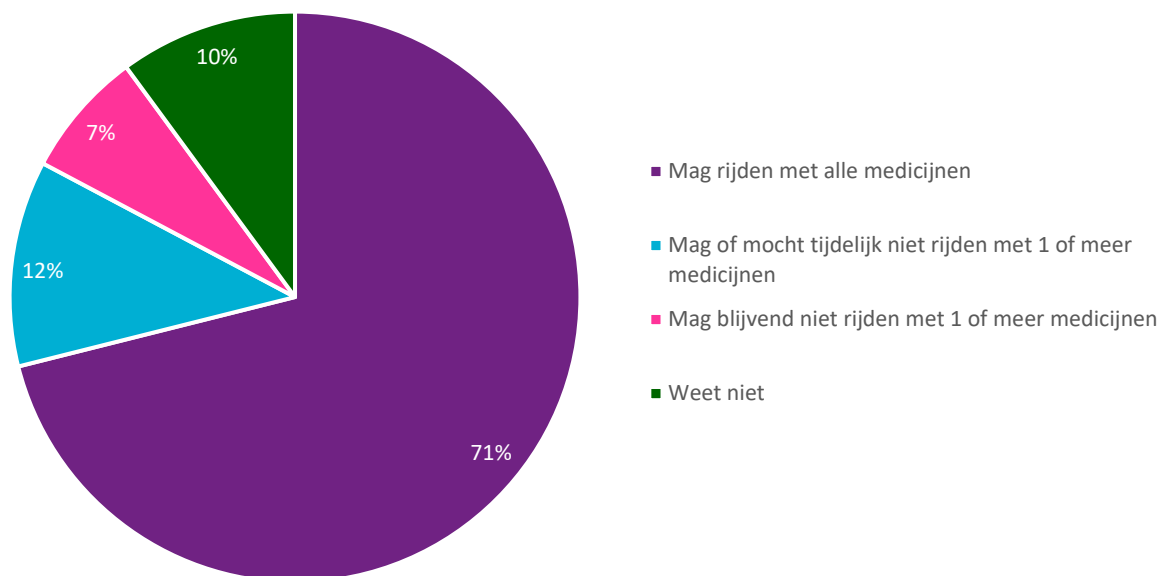
Deelnemers aan de vragenlijst

Van de deelnemers die medicijnen gebruiken op voorschrift van de arts, vulden 475 deelnemers de vragenlijst in. Gemiddeld gebruikten deze deelnemers vijf verschillende medicijnen. Bijna driekwart van de deelnemers was 60 jaar of ouder en 66 procent van de deelnemers was vrouw. De meeste deelnemers hadden in de afgelopen maand een auto bestuurd en meer dan de helft (ook) een fiets, zie figuur 1.

Figuur 1. Voertuigen die deelnemers in de afgelopen maand hebben bestuurd. Deelnemers kunnen meerdere voertuigen in de afgelopen maand hebben bestuurd.

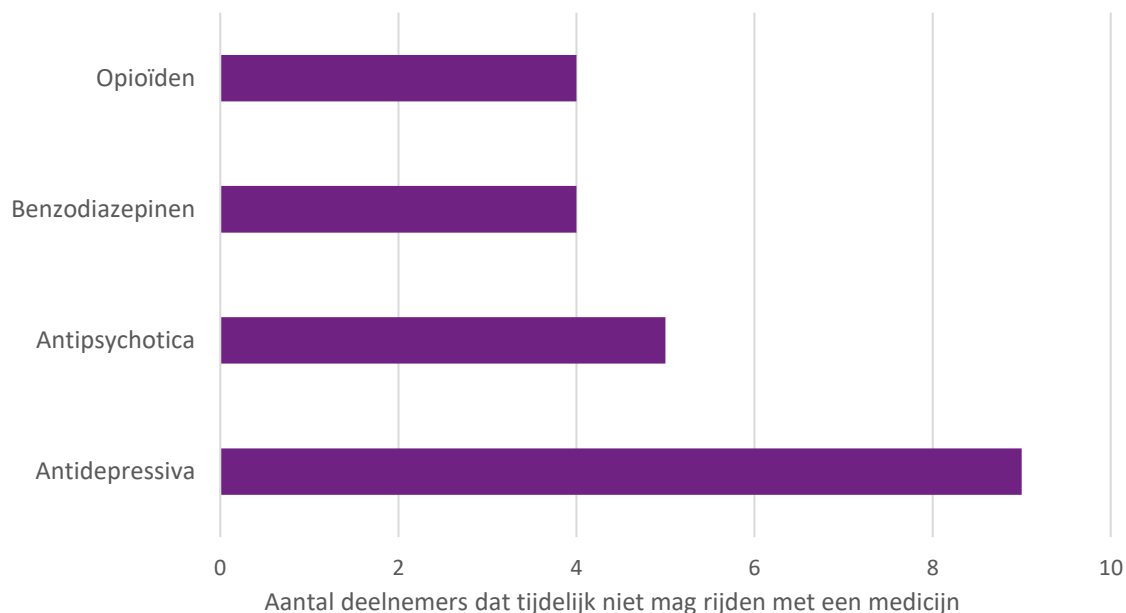
We hebben de deelnemers gevraagd om te kijken welke informatie de website www.rijveiligmetmedicijnen.nl geeft voor de medicijnen die zij op dat moment gebruikten. Van de 377 deelnemers die deze vraag hebben ingevuld vond 19% de informatie dat zij tijdelijk of helemaal niet mochten rijden met één of meer van de medicijnen die de deelnemers op het moment van invullen gebruikten.

Figuur 2. Informatie die deelnemers vonden op Rijveiligmetmedicijnen.nl.

Deelnemers die tijdelijk niet mochten rijden met hun medicijnen

44 deelnemers vonden de informatie dat zij **tijdelijk** niet mochten rijden met één of meer van hun medicijnen. Dit betekent bijvoorbeeld dat zij de eerste paar dagen nadat ze zijn begonnen met een medicijn niet mochten rijden maar daarna wel. Bijna de helft van deze deelnemers gebruikte één medicijn waarmee ze tijdelijk niet mochten rijden. Meestal betrof het een antidepressivum, zie figuur 3.

Figuur 3. Soort medicijnen waarmee deelnemers tijdelijk niet mochten rijden. Soorten medicijnen die niet in de grafiek voorkomen zijn door twee of minder deelnemers gebruikt.

De meesten wisten dat zij tijdelijk niet mochten rijden met hun medicijnen. Het vaakst wisten ze dit door een sticker of waarschuwing op de verpakking of doordat ze dit eerder hadden uitgezocht.

Wanneer de dosering van een medicijn wordt verhoogd geldt dezelfde regel als wanneer een deelnemer begint met het medicijn. Bij sommige medicijnen betekent dit dus dat de deelnemer weer tijdelijk niet mag rijden wanneer de dosering is verhoogd. Er waren maar weinig deelnemers waarbij dit het geval was, maar daarvan wist bijna iedereen dat ze weer tijdelijk niet mochten rijden.

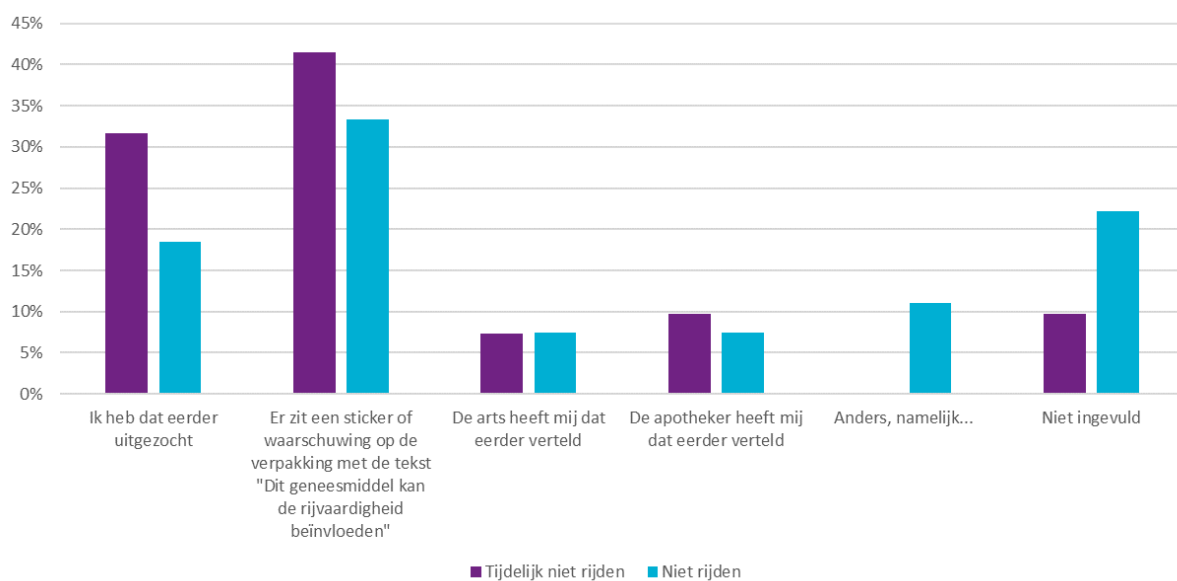
Deelnemers die niet meer mogen rijden met hun medicijnen

27 deelnemers vonden de informatie dat zij blijvend niet meer mochten rijden met hun medicijnen. Dit betrof meestal één of twee medicijnen. Er waren drie deelnemers die meer dan vijf medicijnen gebruikten waar ze niet mee mochten rijden. Niet alle deelnemers hebben aangegeven vanwege welke medicijnen zij niet mochten rijden. Bij de deelnemers die wel hebben aangegeven vanwege welk medicijn ze niet mochten rijden ging dit het vaakst om een benzodiazepine (slaap- en kalmeringsmiddel).

Bijna de helft van de deelnemers (48 procent) was op de hoogte van het feit dat zij met hun medicijnen niet mochten rijden en reed ook niet. Drie van de 27 deelnemers wisten niet dat ze niet mochten rijden met hun medicijnen. Acht deelnemers waren wel op de hoogte dat ze niet mochten rijden, maar reden (af en toe) toch. Daarnaast hebben drie deelnemers de vraag niet beantwoord. Opgeteld heeft tenminste **30 procent** van de deelnemers wel gereden met het medicijn, terwijl dit volgens de wet niet mocht.

Informatiebronnen

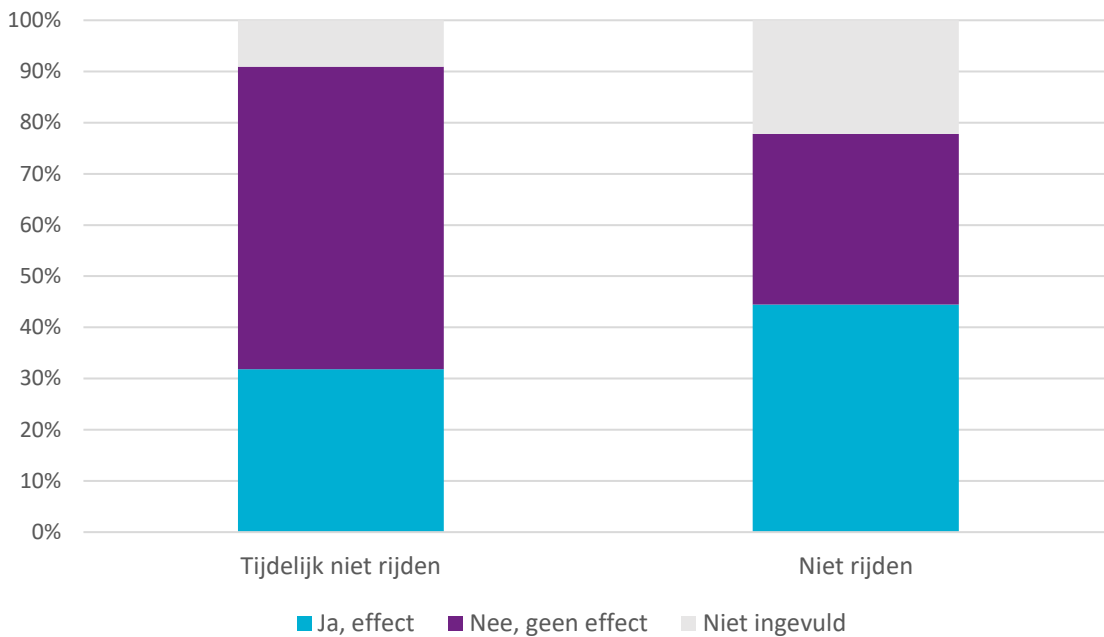
We vroegen de deelnemers die wisten dat ze niet mochten rijden met hun medicijn, hoe ze dit wisten. De meeste gaven aan dat dit vanwege een sticker of waarschuwing op de verpakking of omdat ze dat eerder hadden uitgezocht, zie figuur 4.

Figuur 4. Informatiebron waardoor deelnemers wisten dat ze niet mochten rijden met hun medicijn

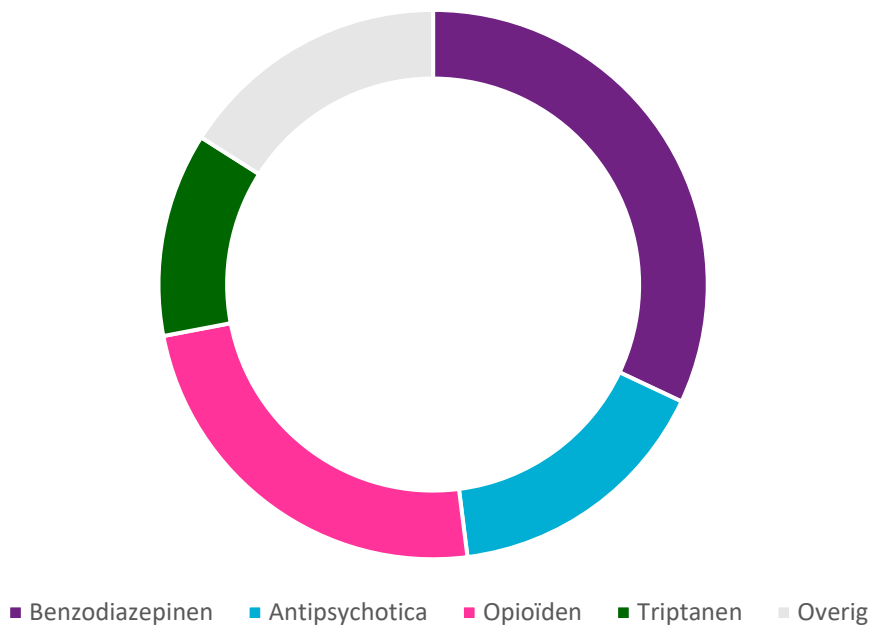
Invloed medicijnen op rijvaardigheid

Bij alle deelnemers die (tijdelijk) niet mochten rijden hebben we gevraagd of één van de medicijnen die ze gebruikten ook daadwerkelijk effect had op het rijden toen ze er mee startten, zie figuur 5. Deelnemers die niet mochten rijden met hun medicijnen gaven iets vaker aan dat de medicijnen daadwerkelijk een effect hadden op hun rijvaardigheid. Deelnemers die tijdelijk niet mochten rijden met hun medicijnen merkten zelf het vaakst geen daadwerkelijk effect op hun rijvaardigheid.

Figuur 5. Effect van medicijnen waarmee (tijdelijk) niet gereden mag worden op de rijvaardigheid

Van de 26 deelnemers die een effect op hun rijvaardigheid ervaren merkten acht deelnemers dit bij slaap- en kalmeringsmiddelen (benzodiazepinen), zes deelnemers bij zware pijnstillers (opioïden), vier deelnemers bij medicijnen bij psychose (antipsychotica) en drie deelnemers bij medicijnen bij migraine (triptanen), zie figuur 6. Binnen de slaap- en kalmeringsmiddelen betrof het onder andere oxazepam en lorazepam. De helft van de deelnemers die een effect van zware pijnstillers ervaren op hun rijgedrag gebruikte het opioïd tramadol. De meerderheid van de deelnemers die een effect van antipsychotica ervaren gebruikten het antipsychoticum quetiapine.

Figuur 6. Aantal deelnemers per soort medicijnen die een effect op de rijvaardigheid ervaren

Voorlichting door artsen en apothekers

Als laatste vroegen we de deelnemers wat de arts en apotheker aan voorlichting gaven en hoe ze dit hebben ervaren. Van de 106 deelnemers die deze vraag hebben ingevuld vond ruim 80 procent dat zij voldoende informatie hadden gekregen over de invloed op rijvaardigheid. Artsen kregen gemiddeld een 7,4 voor de voorlichting die zij gaven over de invloed van medicijnen op rijvaardigheid. Apothekers kregen gemiddeld een 7,2. Deelnemers konden ook aangeven of zij informatie hadden gemist. Hierbij gaven deelnemers, onder andere, aan dat het (extra) benadrukt mag worden dat een medicijn invloed kan hebben op de rijvaardigheid en dat de patiënt met het medicijn (tijdelijk) niet mag rijden.

Conclusie en aanbevelingen

Uit dit vragenlijstonderzoek blijkt dat tenminste 30 procent van de patiënten deelneemt aan het verkeer terwijl zij medicijnen gebruiken waarbij dit (tijdelijk) niet mag. Deze patiënten doen dit zowel bewust als onbewust. Bij sommige medicijnen merk je duidelijk het effect. Je wordt duizelig, slaperig of gaat wazig zien. Andere medicijnen verminderen het reactievermogen zonder dat je het in de gaten hebt. Je wordt bijvoorbeeld onverschilliger of krijgt minder controle over je spieren. In het verkeer ben je dan niet alleen een gevaar voor jezelf, maar ook voor anderen. Op de website rijveiligmetmedicijnen.nl kun je checken of je met jouw medicijn mag rijden. Artsen en apothekers spelen een belangrijke rol bij de voorlichting van patiënten over hun medicijnen en dus ook over het gebruik van medicijnen in het verkeer. Naast voorlichting geven, kunnen de arts en apotheker ook met de patiënt in gesprek gaan over het tijdstip van inname en alternatieven voor de voorgeschreven medicijnen. Artsen en apothekers kunnen in de toolkit “Rij veilig met medicijnen” meer informatie vinden, en materialen om hun patiënten optimaal voor te lichten en adviseren.

Methodologische voorbehouden

Bij de resultaten uit dit vragenlijstonderzoek zijn methodologische voorbehouden te maken. Het aantal deelnemers dat aangaf een medicijn met invloed op de rijvaardigheid te gebruiken is beperkt. Grootschaliger onderzoek is nodig om een betrouwbaar beeld te krijgen van de omvang van het rijden met geneesmiddelen met invloed op de rijvaardigheid. Daarnaast is de vragenlijst uitgezet onder het patiëntpanel van het IVM. Personen kunnen zich vrijwillig aanmelden voor dit panel. Het panel is niet representatief voor de algemene bevolking. Daarnaast is deelname aan de vragenlijst vrijwillig. Er is vooraf geen selectie gemaakt welke panelleden worden uitgenodigd en er is geen inzicht in de populatie die de vragenlijst niet heeft ingevuld. Verder moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat deelnemers zich gebeurtenissen uit het verleden niet meer precies konden herinneren (recall bias). Zeker bij de groep die nu weer mag rijden, maar dit eerder tijdelijk niet mocht kan dit de resultaten beïnvloeden.